תשובה בסוף השנה ודברי הבעש"ט שלא לסמוך על בעלי התפילה (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

האדם חי בתוך הזמן: כלל ופרט בתשובה, ותורת הבעל שם טוב על בעלי התפילה

האדם חי בתוך הזמן

נקודה פשוטה ביקשתי לומר, ואין זה מדברי הבעש"ט ואיני יודע מנין מקורה, שהבעש"ט אומר דבר אחר, ואת דבריו נביא להלן. אך זה מה שביקשתי להעלות: האדם הוא כזה שחי בתוך הזמן. וכוונתי בזה, שכל דבר שהאדם עושה אינו נעשה ברגע אחד בלבד, אלא הוא נמשך לאורך זמן.

דרך משל, כאשר שואלים אדם מה עשית היום — הרי יש בכלל מושג כזה של 'היום', היום הזה. יכול להיות יום טוב ויכול להיות יום רע, יכול להיות שבוע טוב, חודש טוב, שנה טובה. וכל אלה פרקים של זמן הם, שיעורים של זמן, שבתוכם עושה האדם את מעשיו.

ומשום כך, כאשר שואלים אדם מה עשית היום, אין הוא יכול לפרק את השאלה ולומר: לָמה אתה מתכוון? למה שעשיתי לפני רגע? למה שעשיתי לפני שתי דקות? הרי עשיתי בתוך יום של עשרים וארבע שעות, וכי עשיתי עשרים וארבע פעמים? אלא ודאי שיש כאן איזו יחידה אחת, איזו אחדות, איזה דבר אחד.

מהו יום

מהו יום? בתוך היום עושה האדם. אמנם ברוב הימים עושה אדם יותר מדבר אחד, ועם כל זאת מצטרפים כל המעשים לאיזו אחדות, לאיזה כלל, לאיזה דבר אחד. 'היום היה יום טוב', 'היום לא היה יום טוב'.

ועד סוף היום, עד יום, כל זמן שהנר עדיין דולק, עוד אפשר לתקן את היום. שכן עדיין ניתן לתקן את הדברים שעשה. שהרי בטרם ילך לישון, אם הוא מוחל ואומר 'הריני מוחל', או שהוא שב בתשובה ואומר: היו כמה דברים שלא היו כתיקונם, אבל בסך הכל ביקשתי להיות טוב, וברצוני להיות טוב מחר — הרי הוא עושה בכך את היום כולו ליום טוב. שכן היום, מבחינת כללות היום, מהות היום, נעשה היום ליום טוב.

הכל הולך אחר הגמר

וכפי שאמרת, ומזה נדבר עתה לרגל סוף השנה — הכל הולך אחר הגמר. יש דברים ההולכים אחר ההתחלה ויש דברים ההולכים אחר הסוף, אך הידיעה היא שיש כאן איזו חטיבה של אחדות, איזו כללות, שהאדם עושה דבר לאורך זמן.

כאשר שואלים את האדם, וכשהאדם עצמו מהרהר במה שהוא ובמה שעשה, אין זה דבר שעשה בשנייה אחת, אלא דבר שעשה בשעה או ביום או לאורך זמן ארוך יותר. ומשום כך, בסוף כל התחלה מתחילים ומתכננים שיהיה טוב, אבל גם בסוף עוד אפשר לצרף את היום כולו ולעשות ממנו יום טוב, כל עוד עודנו אותו יום עצמו.

והוא הדין בשנה, וזהו כל עניינו של סוף השנה, של אלול, של ערב ראש השנה. כלומר, כשם שיש מסגרת של זמן, כן ניתן לנצל אותה. נוטלים את השנה כולה ומצרפים אותה, וכפי שכתוב בספרים ובספרי החסידות, מצטרפת השנה כולה לאחת, כתמצית כל השנה, והיא ממתינה לחזור לשם שממנו באה, אל הבינה. ועל כל פנים, כל עוד היא עדיין כאן, כל עוד עודך אוחז ביומך, הרי זה כעין תוך כדי דיבור, שאמרו בו שעדיין ניתן לעשות דבר מן השנה.

תורת הרמ"ק בפרדס

הערה מן השומעים: הרי כל רגע יש לו התלבשות אחרת, וכיצד תצרפם לאחד?

אך אין כאן סתירה כלל, וכך הוא מפורש: יש בזה בחינת כלל ובחינת פרט. והתורה שאני אומר מפורשת היא ברמ"ק בפרדס, בשער השערים — איני זוכר איזה שער בדיוק, שער י"א — ורק התבוננתי במה שהוא אומר.

הרמ"ק אומר שמשום כך, כל הימים והחודשים — והוא מפרט את הסדר כולו ומונה שם שבע מדרגות, מן השמיטות עד השנים, ומן היובלות עד השעות — כל אלה פרטים הם היוצאים מן הבינה, וכאשר הם מסתיימים חוזרים אל הבינה. ומשום כך בסוף השנה, אומר הוא, ישנם עשרת ימי תשובה המגיעים אל יום הכיפורים, שהוא הבינה, והכל חוזר אל שורשו.

כלל ופרט בתשובה

והוא אומר שמשום כך יש כלל ויש פרט. סוף כל יום, אומר הוא, זמן תשובה הוא — ואני מבארו רק בקירוב אל השכל. וכן אומר הוא גם בערב שבת. ומביא שיש שכתבו כי השבת זמן תשובה היא. וידוע שספרי החסידות אוחזים שכל שבת היא כעין יום הכיפורים, אך מעניין שאין הוא מביא מנין מקורו.

והוא אומר שיש שכתבו כי השבת אף היא מכפרת. ומדוע השבת מכפרת? הן כתוב בגמרא 'מוחלין לו על כל עוונותיו', והטעם משום שהיא סוף השבוע. כאן מצטרף השבוע כולו, ואפשר לעשות ממנו איזה דבר.

והרי זה בכלל ובפרט: כל דקה ודקה היא ייחוד בפני עצמו, וכשמסתיימת שעה, דרך משל, אפשר לשוב בתשובה על השעה כולה, למי שאוחז בדעתו. וככל שהכלל גדול יותר, כן יש לך עסק עם שיעור זמן גדול יותר, עם חטיבה גדולה יותר, עם חלק גדול יותר של הזמן.

ולבסוף, יש חייו של אדם בכללותם שאף עליהם אפשר לשוב בתשובה. 'עבר כל ימיו ושב, מוחלין לו' (רמב"ם הלכות תשובה), כך כתוב ברמב"ם. ומדוע? משום שהיו לי חיים טובים. כלומר, 'חיים טובים' עניינם החיים כולם, לא כל דקה ודקה. שכן מבחינה פרטית אכן היו בעיות שונות, אבל מבחינה כללית, כל עוד אני חי, עוד אני יכול לתקן, ואם יש עוד גלגול, עוד אפשר לעשות מדרגות גדולות יותר וכן הלאה.

גמר החתימה ומדרגות הגמר

אני סבור שמה ששאלת בעניין יום הכיפורים, מהו גמר החתימה — הרי זה מאותו סוג עצמו. ודאי יש דרכים אחרות להתבונן בזה, אך זו דרך אחת של התבוננות, שהוא מאותו סוג של דבר.

כלומר, אם תשאל מתי מסתיים היום — עד מתי עוד אפשר לומר שאני עשיתי את השנה, שהיום יצטרף אל אותו דבר? עד השקיעה, עד צאת הכוכבים, עד ההליכה לישון, עד למחרת בבוקר בעוד זוכרים את אתמול. יש בזה שיעורים רבים ושונים. ואם נאמר יום הכיפורים, הרי יום הכיפורים באופן כללי הוא ה'סוף' יותר, שאחריו כבר מגיע סוכות.

אך בדעת גדולה יותר, ככל שהדעת גדולה יותר, כן אפשר לאחוז בדעתו לאורך זמן רב יותר, ולאחוז בפרקי זמן גדולים יותר. מי שדעתו עמוקה מעט יותר, עוד יכול הוא לשנות את המעשה, עוד יכול לשנות את ההחלטה — ההחלטה על מה שהיה בשנה, או על מה שיהיה — הרי זה דבר אחר. ויכול הדבר להימשך עד הושענא רבה, או עד השנה הבאה, או עד — איני יודע. כל דבר הוא מדרגה אחרת של גמר.

וזאת למדתי סתם, וזהו חידושי מאתמול. שכן היום כבר הרהרתי מזה, ומה שהיה מאתמול כבר תוקן אתמול, והיום צריך לעשות ימים חדשים. ואמנם

הרש"ש יש לו תורות שלמות שיש בהן כ"ז שעות, וכל עשרים וארבע שעות הן איזור אחד, ואחריהן יש עניין של שלושה ימים ושל ששה ימים וכן הלאה. בקיצור, יש עצה להתנהג בכך.

תורת הבעל שם טוב על בעלי התפילה

והנה למה שביקשתי להגיע: ישנן כמה תורות שהבעל שם טוב על התורה מקבצן יחד בפתיחת ראש השנה ויום הכיפורים, ומעניין שכולן מן התולדות בשם הבעל שם טוב.

'שמעתי ממו"ר משל על בעלי תפלות בימים נוראים, שלא יסמכו עליהם בני העולם, רק ישתדל כל אחד להתפלל בכוונה עצומה' (תולדות יעקב יוסף). הוא נתן משל, ויש בו כמה גירסאות.

והמשל, כפי שאני מביאו באות ד', הוא כך: הייתה מדינה שהיה בה גיבור אחד, ובני המדינה סמכו על אותו גיבור ולא למדו תכסיסי מלחמה, שכן חשבו שהגיבור ודאי ינצח. באה המלחמה, ידע האויב מזה, וגנב את כלי הזין של הגיבור, ולא נותר עמו כלום, ולא היה יכול לעשות דבר, וממילא נלכדו גם הגיבור וגם העם כולו.

ועל זה אומר הבעש"ט את הפסוק 'אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה' (תהלים פ"ט טז). יש עם ויש חשובים, ו'עם' הרי משמעו המון העם. ועל כן אומר הוא: אם העם יודעי תרועה, אזי 'ה' בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן' (שם). שכן אם העם סומך על הגיבור — והוא כוונתו לבעל התפילה, ואולי נזכר גם הבעל תוקע —

זו הייתה שאלתי: שאזי צרות באות, שהרי די לו לבעל דבר לגנוב את כלי הזין של בעל התפילה, וכבר אבד העם כולו. על כן הזהיר הבעש"ט שכל אחד יתפלל בעד עצמו ולא ימתין שבעל התפילה יתפלל בעדו, שכן אין לדעת מה יהיה.

ומעניין הדבר מאוד, שכן ישנן כה הרבה תורות מן הבעש"ט על כך שהצדיק צריך להעלות את העם כולו, ושהוא צריך להתחבר עמם לשם כך — שלא יהיה כל אחד לעצמו — ואילו כאן רואים שהבעש"ט אוחז אחרת. ואפשר שמדובר כאן בשני מיני אנשים: כאן הוא מדבר בבעל תפילה אחד ושם באחר, ואיני יודע.

האם יש כאן ראיה לשיטת חב"ד?

שאלה מן השומעים: הרי נראה כאן ראיה גדולה לשיטת חב"ד, שכן רואים כאן שאין להישען על הרבי?

הטענה שהשיבו החסידים לרבי היא שאין הרבי אוחז שהוא הוא הגיבור, אלא שהרבי אוחז שהגיבור הוא 'בשורה רעה'. ואין כאן סתירה כלל, שאי אפשר לדעת מה חשב הרבי. ומהו הפשט לאמיתו? אין הוא אומר שאין גיבור. אדרבה, אומר הוא שאם הגיבור מסוגל, ודאי שיעשה מה שביכולתו; ורק אומר שאם אינו מסוגל, ילמד אדם בעצמו. ואיני רואה תועלת בדיבור המנגח כלפי הרבי — מדוע יהיה הרבי בכלל אחר משאר צדיקים? — אלא הכל תלוי בהבנת דמותו של הרבי.

התמורה ההיסטורית במעמד בעלי התפילה

והרהרתי שרואים מזה, מבחינה היסטורית, שנשתנה מעט מעמדם של בעלי התפילה. בפוסקים בהלכות ימים נוראים רואים עסק שלם בכך שבעל התפילה יהיה צדיק וידע את הכוונות. ואילו אצל החסידים אין מסתכלים עוד כך — אם יש בעל תפילה, הרי הוא אחד היודע לזמר יפה, ואם לא, אומר הרב מבעלז שהוא בעצמו הוא בעל התפילה, ובעל התפילה רק אומר לו כיצד לסיים. אין זה עוד הדבר ההוא של הצדק והכוונות.

מלבד מה שיש רבנים שהם עצמם, אותם יהודים ש... אם רבי מתפלל לפני העמוד אין זה אותו דין. ואמנם יש רבנים המתפללים לפני העמוד, אבל אין העם נוסע אל הרבי משום שהוא מתפלל לפני העמוד. נראה לי שנעשה כאן דבר, שמתפללים איש איש בעד עצמו — אך איני יודע כיצד נעשה הדבר.

ומה שאתה אומר, אין כאן סתירה כלל — אלא זהו מוסר אף לרבי עצמו! גם הרבי צריך את הדבר הזה. ואמרו לו: מה אתה מרבה בליצנות, הרי כבר אומרים בשם הבעש"ט שאם עשרה יהודים מאמינים במקל אף הם יכולים לעשות מופתים — אמר להם: כן, אבל צריך שיהיה למקל צורך במופתים. וזוהי נקודה נוראה, שזהו מה שהחסידים שמו עליו את הדגש אצל הרבי.

נקודת החסידות: חטיבות של ציבור

ועוד דבר אומר לך. נניח שלכל אחד יש ששת אלפים פרטים שהוא יכול ללמוד, והחסידים זכרו דברים אחרים שאיש לא זכר. אבל המציאות היא שאין אדם יכול לדבר בדבר קצר וקטוע. ונעשתה מציאות שהליטאים הקפידו על דבר אחד, והחסידים הקפידו על דבר אחר, אך הליטאים השתמשו בזה. וזוהי הנקודה.

ונקודת החסידים הייתה כך, שבחינת 'והבא להרגך השכם להרגו' (סנהדרין עב.) — פשוטו של המשל הוא, שהמשל של גיבור אינו משל הולם כלל וכלל, שכן משמעות דברי הרבי אינה כאותו רבי כמו אחרים.

וכי צריך אדם להתפלל בעצמו? כך נראה. אין לי להישען על העם. שכן קודם אמר שיש גיבור, ואף על פי כן צריך אדם לדעת שהוא בעצמו צריך להתכוון אל הדבר.

ואמרו שהצדיק נושא את העוונות, ועם כל זאת יש בזה בחירה, ולא היה בזה סטנדרד. ומשום כך יש חשש שיחסר יותר מדי בפנימיות. אבל אצל החסידים היה איזה דבר פנימי, איזה דבר יהודי, וזה הביא שהיא עיר מקלט לדורשי השם. ואמנם ההשתדלות הייתה בה איזה דבר, והוא עמד על כך.

וישנה תורה — איני יודע אם היא מסומכת — ויש מעשה מן הבעש"ט שאמר, שכאשר הולכים התלמידים אין הרבי עצמו יכול. ומקורה במעשיות. וכשהולכים התלמידים אין עוד לרבי במה להתחבר, שהתלמידים היו המסבירים, והאנשים ששמעו בשבת. שהצדיקים כה גבוהים עד שאין הם נאחזים לבדם, ואומרים שאילו לא היו התלמידים, לא היה מתקיים הדבר.

הצדיק מתחזק בהשם יתברך

ועוד נקודה שנייה הרהרתי בה. הדבר הוא שהצדיק יכול להתחזק בהשם יתברך, וככל שיכול להתחזק בהשם יתברך יותר, כן יכול הוא לזכות בבחינת 'אשרי'. אך אין אתה יכול לבוא ולומר שהרבי כבר עומד במצב של מלחמה, שהרי המלחמה יכולה להיעשות חזקה יותר, וכל אחד יכול לטעות ולחשוב שהוא כבר עומד איתן, בעוד שהאמת היא שהצדיק צריך תמיד להתחזק, וזהו הטוב.

שאלה מן השומעים: וכי אפשר להיות חזק מן הרבי?

ייתכן. ומעניין הנושא של גיבור: גיבור הוא כמי שנוטל על עצמו את הציבור כולו, שכן הזוהר שאתה מזכיר מדבר בציבור יותר מבצדיק לבדו. הוא אומר שלא יהיו לבדם, אלא כח הכלל, שנתקבץ יחד באחדות — זהו הדבר.

מדוע נוסעים אל הרבי בראש השנה

יש תורות חסידיות שונות בעניין מדוע צריך לנסוע אל הרבי בראש השנה, ובמקומות חסידיים רבים היה זה דבר קבוע. ורבות מן התורות מדברות בעניין הציבור, לא בעניין הצדיק לבדו — וכפי שאמרת, שבראש השנה, ככל שיש יותר יהודים, כן יש יותר גילוי אלוקות (כמו שדיברנו בזה פעם ואין זה מקומו).

והוא קשור בציבור, 'ברוב עם הדרת מלך' (משלי יד כח). זהו ביסודו העניין. אין זה בעניין הצדיק — יש תורות ההולכות בעניין הצדיק, אך ייתכן שכל תפקידו של הצדיק הוא לקבץ את היהודים יחד, וזהו סוג אחר לגמרי של דבר.

הזוהר ו'אשרי העם יודעי תרועה'

רציתי לראות עמכם זוהר הקדוש, שיש בו יהודי שבכל עת יש בו קדושה. ואיני זוכר בבירור אם יש זוהר הקדוש על עצם הדבר. אם זכרוני עמדי, יש בו דבר אחד בעניין 'בתוך עמי', ויש בו עוד דבר על 'אשרי העם יודעי תרועה', שהתרועה פועלת רק בשעה שיודעים מה עושים, וצריך ללמוד את הכוונות. אך נראה שהבעש"ט מסתייג מעט מזה, כאילו הבעש"ט אומר: מה תעשה אם הבעל תוקע אינו מסוגל? אז לך בעצמך.

דרך אגב: המעשה מן הרבי מוויז'ניץ

ראיתי במעשיות הרבי מוויז'ניץ, שבראש השנה אחד היה קהל גדול, והוצרכו לאפות עוד חלות. קרא הרבי הזקן, ה'אהבת ישראל', לאופה ואמר לו שילך לאפות חלות. אמר לו האופה: וכי כל הקהל ישבו בבית הכנסת ויתפללו ואני אעמוד במאפייה לאפות חלות? אמר לו: אתה תאפה חלות ואני אתפלל.

ואין כאן סתירה, שייתכן שתפקידך הוא לעשות חלות בעד הקהל. אבל עדיין —

שאלה מן השומעים: האם ויתר הרבי על הקדושה של אותו אדם, לפי שלא קרא קריאת שמע עם תפילין?

מסתמא כן, שהרי מדובר באדם המתפלל. אך האם זהו אותו הדבר? הרי לא הוציא אותו בחיוביו — אין הוא תוקע בשופר בעדו, ואין זו הבעיה. תאר לך אדם העומד בעסקיו, ואחר עומד ומתפלל בעדו — זהו לסייע לקריאה בלבד, ולא הוצאה ידי חובה.

סוף דבר: כפי שיהיה, יהיה טוב

אני מתאר לעצמי — אילו היה עסקן, אילו היה הגבאי! אך סתם, אכן אין זה אותו דבר. וזו השאלה, וזה מה שבי

קשתי לומר בזה.

צריך להרהר בזה עוד. אין זה נראה לי נושא של ממש, אך עדיין. ויהי רצון שיהיה טוב. כפי שיהיה, יהיה טוב. כפי שיהיה, יהיה טוב. והשאלה מה יהיה כשעוד אפשר — מזה דיברנו — וכשכבר אי אפשר, הרי מה שיש הוא מה שיש.

תמלול מלא

אדם חי בזמן: כללות ופרטות בתשובה, ותורת הבעל שם טוב על בעלי תפילה

אדם חי בזמן

אדם חי בזמן

לא, זה פשוט מאוד. זה לא עומד בבעל שם טוב, אני לא יודע איפה זה עומד — הבעל שם טוב אומר דבר אחר — אבל רציתי לומר משהו. אדם הוא סוג של דבר שחי בזמן. מה זה אומר שהוא חי בזמן? שדבר שאדם עושה, הוא לא עושה ברגע אחד, הוא עושה אותו לאורך זמן.

למשל, אתה שואל אותי מה עשית היום? יש דבר כזה שנקרא היום, באותו יום. יכול להיות יום טוב, יום רע, שבוע טוב, חודש טוב, שנה טובה. הכל פרקי זמן, שיעורי זמן, שבזמן הזה אדם עושה.

כשאתה שואל אדם מה עשית היום, הוא לא יכול לחלק את זה ולומר מה הוא עשה לפני דקה, לפני שתי דקות. ביום של עשרים וארבע שעות — הוא עשה עשרים וארבע פעמים? לא, יש כאן משהו יחידה אחת, משהו אחדות, משהו דבר אחד.

מה זה יום

מה זה יום? רוב הימים עושים יותר מדבר אחד, אבל מתקבצים יחד משהו אחדות מסוימת, משהו כלל מסוים. היום היה יום טוב, או היום לא היה יום טוב.

עד סוף היום, עד יום, כל עוד הנר עדיין דולק, אפשר עדיין לתקן את היום. כי אם אתה הולך לישון, לפני השינה אתה מוחל, אומר הריני מוחל, או שאתה עושה תשובה — היו כמה דברים שלא היו כל כך טובים, אבל בסך הכל רציתי להיות טוב, ואני רוצה מחר להיות טוב — הוא הופך את כל היום ליום טוב. כי בבחינת כללות היום, מהות היום, נעשה יום טוב.

הכל הולך אחר הגמר

נדבר עכשיו על סוף שנה, הכל הולך אחר הגמר. יש דברים שהולכים אחר ההתחלה, יש דברים שהולכים אחר הסוף, אבל הידיעה היא שיש משהו כזה חטיפת האחדות או כללות, שאדם עושה דבר לאורך זמן.

לכן, בסוף כל התחלה מובן שמתחילים, מתכננים שיהיה טוב. אבל גם בסוף אפשר עדיין לאסוף את כל היום ולעשות מזה יום טוב, כל עוד זה עדיין אותו יום.

אותו דבר עם השנה — זה כל הרעיון של סוף שנה, של אלול, ערב ראש השנה. כמו שטיים פריים הוא, אתה יכול להשתמש בו. אתה אוסף את השנה, כמו שעומד בספרי חסידות: מתקבצת כל השנה, זה כמו סקופ של כל השנה, זה ממתין לחזור לשם מאיפה שזה בא, לבינה. וכל עוד זה עדיין כאן, כל עוד יש לך עדיין את היום, זה כמו תוך כדי דיבור — אפשר עדיין לעשות משהו מהשנה.

תורת רמ"ק בפרדס

כל רגע יש לו התלבשות אחרת

כל רגע יש לו התלבשות אחרת. אבל זו לא סתירה, יש בכללות ובפרטות. התורה שאני אומר עומדת בפירוש ברמ"ק בפרדס בשער השערים — אני לא זוכר איזה שער — רק התבוננתי במה שהוא אומר.

הרמ"ק אומר שכל הימים והחודשים — הוא עובר את כל הסדר, הוא אומר שם שבע מדרגות, משמיטות עד שנים, יובלות עד שעות — כל זה פרטים שיוצא מהבינה, וכשזה מסתיים זה חוזר לבינה. לכן, הוא אומר, בסוף שנה יש עשרת ימי תשובה שמגיע ליום כיפור, שהיא הבינה, והכל חוזר.

כלל ופרט בתשובה

הוא אומר שלכן יש כלל ופרט. בסוף כל יום, הוא אומר, יש זמן תשובה — אני רק מסביר בקירוב אל השכל שלי. הוא אומר על זה גם ערב שבת: יש שכתבו ששבת היא זמן תשובה. ספרי חסידות סוברים שכל שבת היא כמו יום כיפור, אבל מעניין שהוא לא מביא מאיפה.

והוא אומר ששבת גם מכפרת. למה שבת מכפרת? עומד בגמרא **מוחלין לו על כל עוונותיו**, כי זה סוף השבוע; כאן מתקבצת כל השבוע, אתה יכול לעשות מזה משהו.

זה בכלל ובפרט: כל רגע הוא ייחוד בפני עצמו, ומסתיימת שעה, אפשר לעשות תשובה על כל השעה, אם אחד מחזיק ראש. וככל שהכלל גדול יותר, אתה יכול להתעסק עם שיעור זמן גדול יותר, עם חטיבות גדולות יותר של זמן.

ובסוף יש כל חיי האדם אפשר לעשות תשובה. **עבר כל ימיו ושב, מוחלין לו** (רמב"ם הלכות תשובה). למה? כי חיים טובים זה אומר כל החיים, לא כל רגע. בבחינה פרטית אמנם היו בעיות שונות, אבל בבחינה כללית, כל עוד אני עדיין חי אני יכול עדיין — או אם יש עוד גלגול, אפשר עדיין לעשות מדרגות גדולות יותר.

הגמר החותם ורמות הגמר

מה ששאלת על יום כיפור, מה זה הגמר החותם? זה אותו סוג דבר.

מתי מסתיים היום? עד מתי אפשר עדיין לומר שעשיתי את היום לדבר הזה? עד השקיעה, עד צאת הכוכבים, עד שהולכים לישון, עד מחר בבוקר כשעדיין זוכרים אתמול. יש הרבה מאוד שיעורים אחרים. אם אומרים יום כיפור, יום כיפור באופן כללי מסתיים אחרת עדיין, אחר כך מגיע סוכות.

אבל ככל שהדעת גדולה יותר, כך אפשר להחזיק ראש יותר זמן, חלקי זמן גדולים יותר. למישהו יש קצת דעת עמוקה יותר, הוא יכול עדיין לשנות את המעשה, הוא יכול עדיין לעשות אחרת את ההחלטה של מה הייתה השנה, או מה תהיה. יכול להיות עד הושענא רבה, או עד שנה הבאה. כל דבר הוא רמה אחרת של גמר.

הרש"ש יש לו תורות שלמות שיש כ"ז שעות — כל עשרים וארבע שעות יש אזור אחד, ואחר כך יש משלושה ימים ומשישה ימים וכן הלאה. בקיצור, אפשר להתעצה.

תורת הבעל שם טוב על בעלי תפילה

המשל מהגיבור

רציתי לדבר על זה, שיש כמה תורות, והבעל שם טוב על התורה מביא את כולן יחד בתחילת ראש השנה ויום כיפור. מעניין מאוד, שכל זה מהתולדות בשם הבעל שם טוב.

שמעתי ממו"ר משל על בעלי תפלות בימים נוראים, שלא יסמכו עליהם בני העולם, רק ישתדל כל אחד להתפלל בכוונה עצומה (תולדות יעקב יוסף). יש כמה גירסאות במשל הזה.

אני מביא את אות ד'. המשל: הייתה מדינה שהיה לה גיבור אחד. בני המדינה סמכו על הגיבור, הם לא למדו תחבולות מלחמה, כי הם חשבו שהגיבור בוודאי ינצח. הגיעה המלחמה, האויב ידע על זה, הוא גנב את כליו של הגיבור. לא נשאר עמו, לא יכלו לעשות כלום, וממילא תפסו גם את הגיבור וגם את כל העולם.

על זה אומר הבעל שם טוב את הפסוק **אַשְׁרֵי הָעָם יֹדְעֵי תְרוּעָה** (תהלים פ"ט ט"ז) — יש את העם, המון העם, ויש את החשובים. אם העם יודעי תרועה, אז **ה' בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן** (תהלים פ"ט ט"ז). אבל אם העם סומך על הגיבור — הוא מתכוון לבעל תפילה — אז יש צרות, כי בעל הדבר צריך רק לגנוב את כליו של בעל התפילה, ונגמר כל העולם. הבעל שם טוב הזהיר שכל אחד יתפלל לעצמו, לא יחכה שבעל התפילה יתפלל בשבילו, כי אי אפשר לדעת.

זה מעניין מאוד, כי יש כל כך הרבה תורות בבעל שם טוב על זה שהצדיק צריך להעלות את כל העולם, והוא צריך להתחבר אליהם; לא להיות אקסטרה ראש השנה. אבל כאן רואים שהבעל שם טוב סובר אחרת. אולי הוא מדבר על שני אנשים אחרים — כאן הוא מדבר על בעל תפילה אחד ושם על שני. אני לא יודע.

ראיה לשיטת חב"ד?

[שאלה מהעולם]: נראה ראיה גדולה לשיטת חב"ד, אבל כאן רואים שאסור להישען על הרבי.

[מגיד השיעור]: המילה שחסידים נתנו לרבי היא שהרבי לא סובר שהוא הגיבור. אין כאן סתירה — אי אפשר לדעת מה הרבי חשב. הוא לא אומר שאין גיבור. אדרבה, הוא אומר, אם הגיבור יכול, בוודאי שיעשה מה שהוא יכול; הוא אומר שאם לא, ילמדו בעצמם.

השינוי ההיסטורי אצל בעלי תפילה

רואים היסטורית שהתחלף קצת המעמד של בעלי תפילה. בפוסקים בהלכות ימים נוראים רואים עניין שלם שבעל התפילה יהיה צדיק והוא ידע את הכוונות. אבל אפילו אצל החסידים לא מסתכלים כך: בעל תפילה הוא מישהו שיודע לשיר יפה, ואם לא, אומר הרב מבעלזא שהוא בעל התפילה, ובעל התפילה רק אומר לו איך לבטא.

חוץ מזה יש רבנים שכן מתפללים לפני העמוד — אם רבי היה מתפלל לפני העמוד זה לא אותו דין. אבל העולם לא נוסע לרבי כי הוא מתפלל לפני העמוד. נראה שנעשה דבר שמתפללים לעצמם.

אין כאן סתירה — זה מוסר גם לרבי! אמרו לו: מה אתה עושה כזה ליצנות? אם עשרה יהודים מאמינים במקל, הם גם יכולים לעשות מופתים. אומר הוא: כן, אבל צריך להיות כמו מקל. זו נקודה נוראה, שזה מה שחסידים שמו דגש על רבי.

הנקודה של חסידים: חטיבות של ציבור

אבל אגיד לך עוד דבר. נניח שכל אחד יש לו שישה אלפים פרטים שהוא יכול ללמוד, והחסידים זכרו דברים אחרים שאף אחד לא זכר. אבל המציאות היא שאדם לא יכול לדבר עם דבר קצר וקרוע. הליטאים עשו בטוח על דברים מסוימים, והחסידים עשו בטוח על דברים אחרים.

הנקודה של חסידים הייתה שהבחינה של **והבא להרגך השכם להרגו** (סנהדרין ע"ב.) היא פשט שהמשל של גיבור לגמרי לא משל מתאים. צריך להתפלל לבד; לא צריך להסתמך על היהודים. קודם הוא אמר שיש גבורה; צריך לדעת מה עושים.

אצל הצדיק אמרו שהוא נושא את העוונות, ועם כל זה היה איזו דבר פנימי מסוים, דבר יהודי. הוא בחר בדורי השם, אבל ההשתדלות של כל אחד ואחד נשארה דבר מסוים שהוא עמד.

יש מעשה כזה מהבעל שם טוב שכשהתלמידים הולכים הרבי גם לא יכול — זה עומד במעשיות. הצדיקים אומרים שבלי התלמידים זה לא היה.

הצדיק מתחזק בקב"ה

חשבתי נקודה שנייה: הצדיק יכול להתחזק בקב"ה, וככל שהוא יכול להתחזק בקב"ה, כך יותר אשרי. הרבי נמצא בנסיבות מלחמה, כי המלחמה יכולה לעשות את הצדיק חזק יותר, וזה דבר טוב.

מעניין הנושא של גיבור. גיבור הוא כמו מישהו שלוקח על עצמו את הציבור, כי הזוהר שאתה אומר מדבר על הציבור יותר מאשר על הצדיק באמת. הוא אומר: אל תהיו לבד, כוח הכלל — בואו נתקבץ באחדות, זה הדבר.

למה נוסעים לרבי בראש השנה

יש תורות חסידיות שונות על למה צריך ללכת לרבי בראש השנה. בהרבה מקומות חסידיים זה היה דבר. והרבה מהתורות מדברות על הציבור, לא על הצדיק — כמו שאמרת שבראש השנה, ככל שיותר יהודים כך יותר אלוקות. זה קשור לציבור, **ברוב עם הדרת מלך** (משלי י"ד כ"ח). יש תורות שהולכות על הצדיק, אבל יכול להיות שכל תפקיד הצדיק הוא לאסוף את היהודים — זה סוג דבר אחר לגמרי.

הזוהר ואשרי העם יודעי תרועה

אני רוצה לראות איתך זוהר הקדוש. אם אני זוכר, יש דבר אחד אולי על בתוך עמי, ויש עוד דבר שאשרי העם יודעי תרועה — שתרועה עובדת רק אם יודעים מה עושים, וצריך ללמוד את הכוונות. אבל נראה שהבעל שם טוב קצת נגד זה. כאילו הבעל שם טוב אומר: נו, מה תעשה אם בעל התוקע לא יכול? אז התפלל בעצמך.

המעשה מהרבי מוויזניץ

האופה שאפה חלות

ראיתי במעשיות של הרבי מוויזניץ, שבשנה אחת בראש השנה היה עולם גדול, והיו צריכים לאפות יותר חלות. אז האהבת ישראל, הזקן, קרא לאופה ואמר לו שילך לאפות חלות. אומר הוא: מה זה אומר, כל העולם הולך לשבת בבית הכנסת להתפלל ואני אלך לעמוד באפייה לאפות חלות? אמר לו: אתה תאפה חלות ואני אתפלל.

אין כאן סתירה — יכול להיות שתפקידך הוא לעשות חלות לעולם.

[מגיד השיעור]: יכול להיות שהוא ויתר על הקדושה, כי האדם לא קרא קריאת שמע עם תפילין? כנראה כן, מדברים הרי על ה... האם זה אותו דבר? הוא לא הוציא אותו בחיוביו. לא, הוא הולך כמו הסופר, לא זו הבעיה.

סוף: איך שיהיה, יהיה טוב

אני מדמיין לעצמי: שיהיה עסקן! שיהיה הגבאי! אבל סתם זה באמת לא אותו דבר. טוב, זו השאלה שרציתי לדבר עליה.

בסדר, צריך לחשוב על זה יותר. לא נראה לי שזה קצת נושא, אבל בכל זאת. שיהיה טוב. איך שיהיה, יהיה טוב. השאלה היא עדיין מתי אפשר. כשלא אפשר, זה מה שיש.

Generated by Shiur Upload Automation